

KDO NAJ BO ZAVEZANEC ZA OBVEZNI IZVOD TISKANIH PUBLIKACIJ?

Damijana Kisovec Trček

Oddano: 10.09.2003 – Sprejeto: 08.12.2003

Pregledni znanstveni članek
UDK 021.843(094.5)

Izvleček

Ob sestavljanju novega zakona o obveznem izvodu avtorica v članku poskuša odgovoriti na dilemo, koga določiti za zavezanca za pošiljanje obveznih izvodov tiskanih publikacij, tiskarja ali založnika oz. izdajatelja. Pokaže na praktične primere prednosti in slabosti prvih ter drugih. Sklene, da se z izbiro založnika oz. izdajatelja za enega od zavezancev sicer poveča njihovo število, kar ima lahko za posledico oteženo izvajanje kontrole nad njimi. Kljub temu naj se zaradi izkristaliziranih odnosov izmenjave publikacij v novem zakonu določi za zavezanca tako tiskarja kot založnika oz. izdajatelja.

Ključne besede: zakon o obveznem izvodu, obvezni izvod, zavezanec za obvezni izvod, tiskar, založnik, izdajatelj

Review article
UDK 021.843(094.5)

Abstract

In view of the draft of the new Law on Legal Deposit, the authoress attempts to answer the dilemma, who should be the depositor for printed publications – the printers or the publishers. She gives practical examples of advantages and disadvantages of the former and the latter, adding also some numerical data. She concludes that the publishers should be set as one of the depositors, inspite of the fact that this increases the number of depositors and thus lessens the possibility of control. In favour of more transparent relations between institutions in the process of the exchange of publications, both the printers and the publishers should be declared as depositors.

Key words: legal deposit law, legal deposit, depositor, printer, publisher

---

KISOVEC TRČEK, Damijana: Who should be the legal depositor for printed publications? Knjižnica, Ljubljana, 47(2003)4, 85-95

1 Uvod

Na področju zajemanja obveznih izvodov publikacij se v Republiki Sloveniji sklicujemo na dva zakona: Zakon o pogojih za opravljanje reproduktivne avdio in video dejavnosti (1994) in predvsem na Zakon o obveznem pošiljanju tiskov (1972). Ker slednji zaradi starosti, spremenjenih družbeno političnih razmer in pojava novih oblik publikacij ne ustreza več, je v pripravi nov zakon, ki bo urejal problematiko obveznega izvoda publikacij pri nas.

Pri pisanju novega zakona je potrebno razrešiti kar nekaj strokovnih problemov in dilem. V članku bomo poskusili osvetliti dileme glede določanja zavezanca za obvezni izvod. To je le eden od problemskih sklopov, na katere bo moral novi zakon, če bo hotel uspešno funkcionirati v praksi, odgovoriti zadovoljivo za vse strani.

Za zavezanca pošiljanja obveznih izvodov tiskanih publikacij lahko določimo bodisi tiskarja bodisi založnika oz. izdajatelja. Z izrazom založnik je tukaj mišljena pravna ali fizična oseba, kateri je založništvo primarna dejavnost. Izdajatelj pa je pravna ali fizična oseba, ki se poleg svoje dejavnosti občasno ukvarja z založništvom (primer: osnovne šole, župnišča, delovne organizacije ipd.). Za avdio in video gradivo je možno določiti za zavezanca za pošiljanje obveznega izvoda bodisi izdelovalca bodisi založnika. Pri elektronskih publikacijah, tu so mišljene predvsem publikacije, ki so objavljene na medmrežju, je vprašanje še kompleksnejše in ga na tem mestu ne bomo reševali. V članku se bomo omejili predvsem na problem izbire zavezanca tiskanih publikacij, tako monografskih kot serijskih, ter njihovih prilog. Za analizo trenutnega stanja zavezancev smo uporabili:

- a) podatkovni zbirki ISBN in ISSN, lokalno bibliografsko podatkovno zbirko v sistemu COBISS in javno dostopno podatkovno zbirko Gospodarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju GZS), ki je dostopna na njeni spletni strani;
- b) vprašalnik, na katerega je odgovarjala Irena Brglez, sekretarka Združenja za tisk in medije pri Gospodarski zbornici Slovenije; ter
- c) praktične izkušnje referentke za obvezni izvod v Narodni in univerzitetni knjižnici.

Pri iskanju odgovora na dilemo o najprimernejšem zavezancu za obvezni izvod smo upoštevali mednarodne strokovne smernice International Federation of Library Associations (v nadaljevanju IFLA) ter izkušnje drugih držav (zanimal nas je zlasti način, kako je vprašanje zavezanca rešeno v nekaterih tujih zakonih o obveznem izvodu).

2 Prednosti in slabosti tiskarja kot zavezanca za obvezni izvod publikacij

Prednosti določitve tiskarja za zavezanca za pošiljanje obveznih izvodov tiskanih publikacij so naslednje: s tem ohranimo skoraj 200-letno tradicijo¹. Vsi dosedanja zakoni in predpisi, ki so urejali vprašanje pošiljanja obveznih izvodov na tleh današnje Republike Slovenije, so določali za zavezanca tiskarja (Kodrič, 1997). Z vidika stroškov je določitev tiskarja za zavezanca prav tako ugodna, saj je publikacija kot produkt proizvodnega procesa najcenejša na koncu tega procesa. Predvsem pa je prednost v relativno dobri obveščeni in osveščeni tiskarjev, da pošiljajo obvezne izvode tiskanih publikacij. To lahko pripišemo tako dolgotrajni tradiciji kot sprotnemu obveščanju zavezancev ter terjanju ne prejetih obveznih izvodov s strani Narodne in univerzitetne knjižnice (v nadaljevanju NUK). S stališča evidence in kontrole nad zavezanci za obvezni izvod je prednost v določitvi tiskarja za zavezanca tudi v tem, da je število zavezancev nižje kot v primeru, če je za zavezanca določen založnik oz. izdajatelj (tiskarjev je manj kot založnikov).

Poglavitna slabost določitve tiskarja za zavezanca za obvezni izvod tiskanih publikacij je, da tiskarji resda proizvajajo knjige, vendar niso lastniki avtorskih pravic (razen v primeru, da se poleg tiskarske dejavnosti ukvarjajo tudi z založniško, primer za to je Unigrafika Maribor). Niso torej lastniki publikacije kot končnega produkta. Tako pride do neizvajanja Zakona o obveznem pošiljanju tiskov v primeru, ko založnik kot naročnik dela zahteva točno določeno število natisanih knjig, tako imenovani tisk do naklade, v skladu z avtorsko pogodbo. Ker v pogodbi ni predviden natis 16 izvodov, kolikor bi jih morali dobiti z obveznim izvodom, tiskarji ne pošljejo knjig NUK-u, založniki oz. izdajatelji pa prav tako ne, saj niso zavezanci. Če tako neizvajanje določil Zakona o obveznem pošiljanju tiskov lahko pripišemo neustreznemu pogodbenemu razmerju med naročnikom in tiskarjem, je v zvezi s tiskom do naklade potrebno omeniti še nekaj. Tisk do naklade omogočajo nove tiskarske tehnologije, s katerimi je mogoče natisniti točno število knjig brez makulturnih napak. Pred pojavom teh tehnologij so tiskarji običajno tiskali čez naklado in razen, če ni prišlo do grobih napak, so naredili tudi do 50 knjig viška. Oddaja obveznih izvodov publikacij zato ni bila problematična.

Manjše tiskarne nimajo lastnih knjigoveznic. Tako po končanem tiskanju oddajo nevezane izvode knjigoveznicam, te pa v obstoječem Zakonu o obveznem pošiljanju tiskov niso niti omenjene, kaj šele določene kot zavezanec. V kolikor bi se v novem zakonu določilo tiskarja kot primarnega zavezanca za pošiljanje obvez-

---

¹ Prvi predpis, ki je urejal področje obveznega izvoda na tleh današnje Republike Slovenije, je iz leta 1807 (Kodrič, 1997).

nega izvoda tiskanih publikacij, bi morali razmišljati, kako razrešiti to pomanjkljivost.

S splošnim razvojem storitvenih dejavnosti se je v Sloveniji pojavilo tudi precej podjetij, ki so registrirana kot organizatorji tiska. To pomeni, da so vmesni člen med založnikom oz. izdajateljem ter končnim izdelovalcem (priprava na tisk, tisk in vezava publikacije). Slednjih je lahko več. Slabost določitve tiskarja za zavezanca bi bila v tem primeru v dejstvu, da se izgublja neposreden stik med reklamatorjem in zavezancem zaradi vmesnega člana - organizatorja tiska. Otežena je tudi evidenca in kontrola nad zavezanci, saj tiskar v takem primeru v predhodnem katalognem zapisu (v nadaljevanju CIP zapis) ni naveden.

Evidenca in kontrola nad zavezanci je otežena tudi v primeru, ko tiskarji kot izdelovalci publikacij niso navedeni v CIP zapisu. V fazi, ko založnik da izdelati ISBN številko in CIP zapis, tiskar velikokrat še ni izbran. Tako se zgodi, da NUK ne dobi obveznih izvodov, pot do uspešne reklamacije pa je daljša.

Naj omenimo še problem, ki ga ne moremo šteti niti med prednosti niti slabosti tiskarja kot zavezanca za obvezni izvod, je pa vreden razmisleka. Glede na to, da obstoječi zakon določa oddajo vseh publikacij takoj, ko so izdelane, v skladu s cenzurno tradicijo, sodijo mednje tudi publikacije v tujih jezikih oziroma publikacije, ki jih slovenski tiskarji tiskajo za tuje naročnike (Zakon o obveznem pošiljanju tiskov, 1972). Po izjavah tiskarn, ki tiskajo za tuje naročnike, imajo s pogodbo določeno naklado, ki jo morajo spoštovati (tudi zato, da ne izgubijo težko pridobljenih ISO standardov). S pogodbo se tudi obvežejo, da se viški ne bodo pojavili na slovenskem trgu. Praksa kaže, da veliko tako natisnjenih publikacij sploh ne pride v NUK kot obvezni izvod. Ocena tako izpadlega gradiva je zelo visoka (tudi do 90%). V novem zakonu bi, da ne bi prihajalo do tako velikega izpada publikacij, morali določiti, da je v primeru tiskanja za tuje naročnike število obveznih izvodov minimalno.

3 Prednosti in slabosti založnika oz. izdajatelja kot zavezanca

Založnik je lastnik avtorskih pravic. Je fizični lastnik publikacije v kompletu (take kot pride na trg oz. je namenjena razširjanju v javnosti). Tu imamo v mislih tako imenovane multimedijske komplete, si so sestavljeni iz več publikacij na različnih nosilcih zapisa. Komplet tako običajno sestavlja knjiga, ki ji je priložena iz kasete, CD, CD-ROM in/ali videokaseta. Založnik oz. izdajatelj poseduje vse informacije o publikaciji, kot so velikost naklade, kdo je tiskar oziroma izdelovalec. Do razprodaje ima publikacije na zalogi, v skladiščih, za razliko od

tiskarjev, ki natisnjene publikacije praviloma ne hranijo. V primeru serijskih publikacij je to še zlasti pomembno, saj založniki hranijo viške naklad vsaj nekaj mesecev. Založniki imajo interes, da se informacije o njihovih publikacijah pojavijo tako v vzajemnem knjižničnem katalogu (v nadaljevanju COBIB) kot tudi v Slovenski bibliografiji. Prav tako naj bi imeli interes, da se njihove publikacije hranijo v NUK-ovi nacionalni zbirki. Informacija o publikaciji se pojavi v COBIB-u takoj ko založnik oz. izdajatelj da izdelati CIP zapis, in/ali zaprosi za ISSN ali ISBN številko. Tako je s strani NUK-a brezplačno opravljena promocija publikacije, žal velikokrat preveč zanemarjena in s strani založnikov premalo cenjena marketinška poteza. Izdajatelj kot zavezanec je prednost tudi v primeru publikacij, ki so zaupne narave. Zanje je že v skladu z obstoječim zakonom zavezanec za pošiljanje obveznega izvoda založnik oz. izdajatelj, saj določi dostopnost do publikacije.

Slabost določitve založnika oz. izdajatelja publikacij kot zavezanca bi bila zlasti v tem, da se:

- a) prelomi s tradicijo,
- b) število zavezancev poveča. Slednje bi pomenilo dodatno obremenitev NUK-a pri izvajanju določil novega zakona.

4 Trenutno število založnikov v Sloveniji

4.1 Lokalna bibliografska podatkovna zbirka v sistemu COBISS

S podatki, zbranimi iz NUK-ove lokalne bibliografske podatkovne zbirke v sistemu COBISS, podatkovnih zbirk ISBN in ISSN, registra podjetij pri GZS ter s pomočjo pisne ankete bomo poskušali prikazati kar najbolj realno stanje števila tiskarjev in založnikov. Kot je razvidno iz podatkov (Tabela 1), z izbiro založnika oz. zavezanca izberemo večje število zavezancev, s čimer se oteži izvajanje določil novega zakona. Z izvajanjem določil so mišljene tako promocija obveznega izvoda in njegovega pomena pri zavezancih kot tudi reklamacije. Vendar kot kaže že dosedanja praksa reklamiranja, se NUK že zdaj pogosto obrača na založnike oz. izdajatelje, da pošljejo obvezne izvode publikacij, in sicer v naslednjih primerih:

- a) če tiskarji tiskajo do naklade;
- b) kadar tiskarji oddajo vse natisnjene izvode naročniku;
- c) če izdajatelji sami izdelujejo publikacije (primer za to je npr. časopis Klarinet – enostransko fotokopirana stran s članki z manjšimi črkami in s črno-belimi fotografijami);

- d) če v CIP zapisu tiskar ni naveden (v tem primeru NUK založnika običajno prosi za podatke o tiskarju, tako da je reklamacija sploh možna);
- e) v primeru serijskih publikacij, saj se pri nekaterih od njih tiskarji dobesedno menjajo z vsako številko. S tem je evidenca nad tiskarji onemogočena, založniki oz. izdajatelji pa imajo tako pregled na tiskarji, hranijo pa tudi »stare« številke publikacij.

Podatki o založnikih oz. izdajateljih, ki smo jih pridobili iz NUK-ove lokalne bibliografske podatkovne zbirke v sistemu COBISS, veljajo za monografske publikacije za leto 2002. 6.006 naslovov knjig (Letno poročilo, 2002) je dostavilo 663 dobaviteljev, od tega je bilo 186 tiskarjev (po šifrantu dobaviteljev v lokalni bibliografski podatkovni zbirki v sistemu COBISS). Koliko je bilo natančno število vseh založnikov, je nemogoče ugotoviti, saj polje za založnike oz. izdajatelje v COBIB-u ni normirano, založniki pa se navajajo tako kot so navedeni v publikacijah (primer: Ministrstvo za notranje zadeve se lahko pojavi kot MNZ, Ministrstvo RS za notranje zadeve, Ministrstvo Republike Slovenije za notranje zadeve, prevod naziva v nemščino, angleščino, italijanščino in podobno). Ocenjujemo, da je bilo v letu 2002 založnikov oz. izdajateljev monografskih publikacij, ki smo jih pridobili z obveznim izvodom, okoli 1.800.

4.2 Podatkovna zbirka ISBN

Podatki v zapisu za posameznega založnika oz. izdajatelja v podatkovni zbirki ISBN se sprotno dopolnjujejo. V njej najdemo podatke za 1.681 založnikov oz. izdajateljev, od katerih je 333 neaktivnih (zaključena dejavnost, preimenovanje ipd.) in 1.249 aktivnih. Aktivni založniki so tisti, ki redno sodelujejo v fazi izdelovanja CIP zapisov in ki so v zadnjih 5 letih izdali vsaj eno monografsko publikacijo.

Tabela 1: Vrste aktivnih založnikov oz. izdajateljev glede na tip organiziranosti (julij 2003)²

vrsta založnika oz. izdajatelja	število
osnovna šola	4
srednja šola	19
visoka šola, univerza	60
inštitut, raziskovalna organizacija	93
knjižnica	12
muzej, galerija	56
društvo	210
samozaložnik	59
politična organizacija	2
versko združenje, organizacija	31
vladna institucija	34
gospodarska organizacija	143
drugo	258
SKUPAJ	1.249

V primeru razporeditve založnikov in izdajateljev po vrstah (Tabela 1), ki so na voljo v podatkovni zbirki ISBN, lahko rečemo, da se premalo založnikov prepozna med gospodarskimi organizacijami ter da je skupina *Drugo* preveč obsežna. Vendar ne smemo pozabiti, da podatkovna zbirka ISBN omogoča relativno ažuren pregled nad večino založnikov in izdajateljev pri nas.

4.3 Podatkovna zbirka ISSN

Za razliko od podatkovne zbirke ISBN se podatki v zapisu za posameznega založnika oz. izdajatelja v podatkovni zbirki ISSN ne dopolnjujejo. V njej so navedeni podatki za založnike oz. izdajatelje, ki so bili veljavni v času, ko so leti zaprosili za ISSN številko. V podatkovni zbirki ISSN je bilo julija 2003 zavedenih 1.264 »živih« serijskih publikacij. Sama podatkovna zbirka sicer obsega preko 3.000 zapisov, vendar je med njimi približno 1.965 zaključenih serijskih publikacij, kar pomeni, da so prenehale izhajati. Število založnikov oz. izdajateljev serijskih publikacij je dejansko manjše, saj jih lahko posamezni založnik izdaja več. Tako je po podatkih iz podatkovne zbirke ISSN trenutno število založnikov oz. izdajateljev »živih« serijskih publikacij 993.

---

2 Podatki pridobljeni iz podatkovne zbirke ISBN julija 2003.

4.4 Podatki Gospodarske zbornice Slovenije

Po podatkih iz vprašalnika³ za leto 2002 na GZS-ju beležijo 88 aktivnih družb, ki imajo založništvo registrirano kot primarno dejavnost. Vendar med njimi ni evidentiranih nekaj večjih založnikov, ki imajo svojo dejavnost drugače registrirano, kot so na primer Prešernova družba (drugo založništvo), DZS (trgovina), Kmečki glas (izdajanje časopisov), Delo (izdajanje časopisov), Knjigarna Libris (dejavnost knjigarn).

Želeli smo pridobiti podatek o tem, koliko podjetij v Sloveniji se ukvarja z založništvom občasno, torej kot s sekundarno dejavnostjo. Vendar GZS ne vodi te evidence. Tako se lahko le v NUK-u, s pomočjo spremljanja izdanih publikacij ter podatkovnih zbirk ISSN in ISBN, vodi evidenca, kdo vse v Sloveniji izdaja publikacije oz. se ukvarja tudi z založništvom.

Tudi v Registru podjetij na spletni strani GZS nekaterih podjetij, ki se sicer ukvarjajo z založništvom, ni registriranih kot založba (npr. DZS, Knjigarna Libris). Tu najdemo založnike, ne pa tudi izdajatelje. Slednjim je izdajanje publikacij le spremljajoča, ne pa primarna dejavnost. Število tiskarjev in podjetij, ki se ukvarjajo s tiskanjem povezanimi storitvami, je večje, kot ga evidentira NUK. To ne preseneča, saj je potrebno vedeti, da podjetja, ki se ukvarjajo na primer z dejavnostjo »Priprava tiskarskih sestavkov«, niso zavezanci. Nekatere tiskarne namreč ne tiskajo publikacij, ki jih zajema Zakon o obveznem pošiljanju tiskov (off-seti, neskončni tisk in podobno).

³ Z našim vprašalnikom, ki ga je izpolnjevala ga. Irena Brglez, sekretarka Združenja za tisk in medije pri GZS-ju (na tem mestu naj se tudi zahvalimo za njeno sodelovanje in dane komentarje), smo hoteli pridobiti podatke o založnikih in tiskarjih, ki jih vodijo na GZS-ju. Tako pridobljene podatke smo hoteli primerjati s podatki iz NUK-ovih podatkovnih zbirk ISBN in ISSN. Žal podatki niso primerljivi. V NUK-u se vodi evidenca tudi za izdajatelje, ki pri GZS niso registrirani za dejavnost založništva, kriteriji razvrščanja po vrstah pa so povsem drugačni kot na GZS. Na kratko, NUK-ova evidenca je širša ravno zaradi tega, ker zajema tudi izdajatelje. Na GZS-ju vodijo register podjetij, registriranih za določeno dejavnost, tako da izdajatelji, ki imajo za primarno dejavnost registrirano karkoli drugega, niso upoštevani kot založniki.

V vprašalniku nas je zanimalo točno število podjetij, ki jim je založništvo primarna dejavnost; število podjetij, ki se ukvarjajo z založništvom kot sekundarno dejavnostjo; število registriranih tiskarjev; če obstaja evidenca založnikov glede na tip publikacij, ki jih izdajajo.

Tabela 2: Podatki iz Registra podjetij (2003) za dejavnost založništva in tiskarstva⁴

šifra dejavnosti	dejavnost	število podjetij
22	Zaloništvo, tiskarstvo	1069
22.1	Zaloništvo	490
22.11	Izdajanje knjig	144
22.12	Izdajanje časopisov	64
22.13	Izdajanje revij in periodike	105
22.13	Izdajanje posnetih nosilcev zvočnega zapisa	56
22.2	Tiskarstvo in z njim povezane storitve	564
22.21	Tiskanje časopisov	6
22.22	Drugo tiskarstvo	275
22.23	Knjigotrštvo	15
22.24	Priprava tiskarskih sestavkov	93
22.25	Druge dejavnosti, povezane s tiskarstvom	175
22.3	Razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	15
22.31	Razmnoževanje zvočnih zapisov	7
22.32	Razmnoževanje video zapisov	5
22.33	Razmnoževanje računalniških zapisov	3

5 Primeri zavezancev iz tujih zakonodaj

V večjem številu držav je za zavezanca za pošiljanje obveznega izvoda določen založnik oz. izdajatelj (glej *Obligations for publishers, 2003*). Menimo pa, da bi bilo potrebno natančneje preučiti rešitve iz zakonodaj, ki urejajo obvezni izvod v skandinavskih državah. Te zakonodaje so namreč novejšega datuma in zadovoljivo urejajo vprašanja obveznega izvoda ne le tiskanih publikacij, temveč tudi elektronskih.

V primeru Francije sta npr. za zavezanca določena oba, tako založnik kot tiskar. S tem hočejo doseči kar se da sprotno in popolno zajemanje gradiva za nacionalno zbirko (Larivière, 2000). Na Norveškem in Švedskem so jima dodali še uvoznike oz. distributerje. Na Norveškem se »dolžnost pošiljanja obveznega izvoda lahko naloži založniku, izdelovalcu ali uvozniku dokumenta, ki je dostopen javnosti, ...« (Legal deposit, 2003). Založnika definirajo kot osebo, ki na svoje stroške ali s svojimi sredstvi producira dokumente z namenom, da so dostopni jav-

⁴ Podatke smo pridobili septembra 2003 iz Registra podjetij, ki je javno dostopen na spletni strani GZS (<http://gzs.si/register/iskanje.asp>). Iskanje omogoča pridobiti podatek o številu podjetij, registriranih pod določeno dejavnostjo, kot tudi poimenski razvid teh podjetij.

nosti. Izdelovalec je oseba, ki izdeluje kopije dokumenta za založnika. Uvoznik je oseba, ki na svoje stroške v državo uvozi dokument, ki je založen v tujini, z namenom, da bi bil dostopen javnosti na Norveškem (Legal deposits, 2003). Na Švedskem prav tako za zavezanca za obvezni izvod določijo tiskarja oz. izdelovalca, založnika oz. izdajatelja ter distributerja. »Tiskarji oz. izdelovalci so tisti, ki sami tiskajo ali kakor koli drugače razmnožujejo publikacije z namenom, da se jih razširja v manjšem ali večjem krogu. Naveden tiskar oz. izdelovalec je odgovoren za obvezni izvod tudi v primeru, ko je publikacija dovršena s strani drugega podjetja, kot je knjigovoznica. Založniki oz. izdajatelji so tisti, ki dajo tiskati dokument oz. ga pošljejo tiskati v tujino; tisti, ki izdajajo elektronske publikacije kot so CD-ROM-i, in/ali izdajajo tako imenovani kombinirani material (pogosto tiskan dokument skupaj z videokaseto, glasbeno kaseto itd). Distributerji so osebe, ki so lastniki publikacije, ki je bila izdelana v tujini, razširja pa se na Švedskem. Taka publikacija pa mora imeti neko povezavo s Švedsko, prav tako pa mora biti uvožena v državo znatna količina kopij.« (Legal deposits, 2003)

Glede na to, da so v navedenih primerih za zavezanca za obvezni izvod določeni pravzaprav vsi vpleteni v nastanek publikacije, ki se razširja v javnosti, se lahko za nacionalno zbirko sprotno zajemajo vse publikacije. Zato menimo, da je razširitev zavezanca s tiskarja na vsaj še založnika v novem slovenskem zakonu o obveznem izvodu publikacij nujna.

6 Zaključek

Čeprav bi bilo glede na predstavljene podatke o založnikih oz. izdajateljih in željo po lažjem nadzoru nad zavezanci za obvezni izvod, na videz smotrnejše za zavezanca ohraniti tiskarja oz. proizvajalca, pa praktične izkušnje pri reklamiranju in promociji obveznega izvoda govorijo drugače. Prav tako govorijo v prid izbire založnika oz. izdajatelja za zavezanca smernice IFLE: »Da se zagotovi, da se vse objavljeno gradivo dostavi, je pomembno, da se »založnika« opredeli tako splošno kot je le mogoče, tako da so vključeni tako komercialni kot tudi zasebni založniki; in če je le zakonsko mogoče, tudi vladni založniki.« (Larivière, 2000) Če izberemo založnika oz. izdajatelja za zavezanca, tako določen zavezanec lahko velja za vse tipe publikacij, ne le za tiskane, kar je tudi ena od smernic IFLE (Larivière, 2000).

Da bi se zagotovilo kar se da popolno zbiranje obveznih izvodov vseh publikacij na področju države, menimo, da bi to najlažje dosegli z razširitvijo zavezanca pri tiskanih publikacijah s tiskarja oz. izdelovalca tudi na založnika oz. izdajatelja. Tako bi ohranili tradicijo in z njo povezane prednosti tiskarjev kot zavezancev (delni avtomatizem pošiljanja obveznega izvoda pri tiskarnah, dobra obveščene-

nost in dosedanje sodelovanje), vključene pa bi bile tudi prednosti založnika oz. izdajatelja kot zavezanca za obvezni izvod (fizično in avtorsko pravno lastništvo nad publikacijo, lažja dostopnost do publikacij ter do podatkov glede publikacij). Dileme, koga določiti za zavezanca za obvezni izvod tiskanih publikacij, tako ni več. Vprašanje »Tiskar ali založnik za zavezanca?«, se spremeni v zahtevo »Tiskar oz. izdelovalec in založnik oz. izdajatelj za zavezanca tiskanih publikacij«.

Citirani viri

1. Kodrič-Dačić, E. (1997). 190 let obveznega izvoda na Slovenskem. V E. Kodrič-Dačić (ur.) *Zapisi za prihodnost* (str. 7-20). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
2. Larivière, J. (2000). *Guidelines for legal deposit legislation*. Pridobljeno 26. 8. 2002 s spletne strani: <http://www.ifla.org/VII/s1/gnl/legaldep.htm>
3. *Legal deposit*. Act No. 32 of 9 June 1989 relating to the legal deposit of generally available documents with regulations [Norveška]. Pridobljeno 5. 9. 2003 s spletne strani. http://www.nb.no/html/legal_deposit.html
4. *Legal deposits*, The Royal Library Sweden: Who should send in deposit copies? Pridobljeno 5. 9. 2003 s spletne strani: <http://www.kb.se/Ple/eng/who.htm>
5. *Letno poročilo 2002*. Pridobljeno 1. 9. 2003 s spletne strani: <http://www.nuk.uni-lj.si/onuk/porocilo2002>
6. *Obligations for publishers*. Pridobljeno 5. 9. 2003 s spletne strani: <http://www.osi.hu/cpd/laws/issues/obligations.htm>
7. *Register podjetij*. Podatki pridobljeni 1. 9. 2003 s spletne strani: <http://www.gzs.si/register/iskanje.asp>
8. Zakon o obveznem pošiljanju tiskov. *Uradni list SRS*, 1972, l. 29, št. 55.
9. Zakon o pogojih za opravljanje reproduktivne video in avdio dejavnosti. *Uradni list RS*, 1994, l. 4, št. 42.

Damijana Kisovec Trček je zaposlena v Narodni in univerzitetni knjižnici, v Oddelku za pridobivanje gradiva.
Naslov: Turjaška 1, 1000 Ljubljana
Naslov elektronske pošte: damijana.kisovec@nuk.uni-lj.si

